

13 J. Aćin, «Helderlin i Marks», Delo br. 9, 1979. str. 50.

14 P. Zumthor, «Roman i istorija», Delo br. 9, 1979.

15 Šifra je termin koji smo preuzeli iz filozofije Jaspersa. Šifra je bitak, tj. bitak prema Jaspersu doživljavamo u šiframa, mišljenje dolazi samo do šifri, te je povijest mišljenja – povijest šifri.

Doduše, nova koncepcija povijesti mišljenja počiva na našem pojmu teksta, a ne šifre, te na povijest mišljenja gledamo kao na povijest tekstova u kojoj ćemo se pitati o tekstualnoj sistematici, tj. o načinu kako se tekstovi zgotovljuju. No, ako pak bitak doživljavamo u šiframa, onda svakog iz vlastite perspektive /egzistencije čita svijet šifri. Šifre su jezik egzistencije i što šifra jest, ne odlučuje naše znanje nego naša egzistencija. U takvom poimanju čovjek nije određen kao društveno-povijesno biće, nego je ostavljen sam sebi u svojim graničnim situacijama (Granzituation), stanje pred kojim čovjek stoji koja ga uvjetuju, jer ih ne može ukinuti. Spoznaja takvih stanja pridonosi sadržajnom određenju pojedinačne egzistencije, koja se u takvoj posebnosti izdvaja spram svakog drugog postojanja.

16 C. Milanja «Alkemija teksta», Zagreb, str. 161.

17 Upućujem općinstvo na briljantno pisanu knjigu M. M. Bahtina, «Marksizam i filozofija jezika», Nolit, Beograd 1980.

18 C. Milanja «Uvod u jezični fetišizam/ fašizam», Književna reč, Beograd 25. 12. 1979, str. 14.

19 Upućujemo na raspravu J. Lotmana «Diffrent Cultures, Diffrent Codes», gdje se razina kulturalna koda pomišljata na razini kodareferencije, otkrivajući nam ono što zovemo tipom kulture koja ih artikulira.

20 Vidi M. M. Bahtin, op. cit. str. 11.

21 Isto tako, vrlo je zanimljivo mišljenje P. Machereya da umjetnost daje ideologiji određenu formu, da je utvrđuje unutar izvjesnih fikcionalnih granica, te se tako uspijeva distancirati od nje, otkrivajući njene granice ujedno nas oslobađa od ideoloških iluzija; što će reći da je fikcija ta koja sprječava ideološku entropiju.

22 Da li jezik spada u nadgradnju (Marx) ili ne (kako je to nimalo naivno tvrdio J. V. Staljin), nije bezazleno pitanje. Pojam nadgradnje veže se uz pojam ideologije neke klase, gdje nam ideologija označava način na koji ljudi žive svoje uloge u klasnom društvu, vrijednosti, ideje i slike koje ih povezuju s njihovim socijalnim funkcijama i tako sprječavaju da dođu do prave spoznaje društva kao totaliteta. Na jednom mjestu Marx lijepo kaže da su «mislilci vladajuće klase uvijek i vladajuće misli», gdje pojam «mislilci» u ovom postavu sasvim lako možemo postupkom supstitucije zamijeniti pojmom «jezik», a jezik nije ništa ino nego sustav vrijednosti sačinjen po projektu onih struktura koje raspoložu vladajućim kodnim mehanizmom jezika (usp. radove F. Rossi-Landi o tom problemu). Prema vedskoj religiji, sveta riječ, u onoj uporabi kakvu joj daje «znalac», posvećeni, svećenik (u našoj terminologiji to su oni «odabrani», «ribari ljudskih duša»), postaje gospodar cjelokupnog bića, i bogova i ljudi. Svećenik – «znalac» tu se određuje kao onaj koji vlada pomoću riječi; na riječima se osniva njegova moć, jer on zna tajnu riječi. Učenje o tome sadržano je već u Rigvedi.

23 Citirano prema knjizi J. Kristeve, «Sujet dans le langage et partique politique», Ed. du Seuil, Paris 1969.

24 Vidi Marx-Engels, «Rani radovi», Naprijed, Zagreb 1967, str. 380.

25 Povijest je vrsta proznog izlaganja koja teži za uzročnim i posljedičnim objašnjavanjem događaja koji su se stvarno zbili, jer izvještaj povjesničara o povijesnim zbivanjima unaprijed je određen onim što se u historiji uistinu zbivalo, ili barem onim što je o tome u historiografiji poznato.

26 Usporedi isto i kod R. Barthesa, «La linguistique du discours»: «Tekst je svaki završeni iskaz koji čini cjelinu (unifée) sa stajališta sadržaja, izvedenu i strukturiranu u svrhu sekundarne komunikacije, cjelinu koja podliježe konvencijama različitim od čisto lingvističkih»; citirano prema zborniku: Sign, Language, Culture, The Hauge – Paris 1970, str. 581.

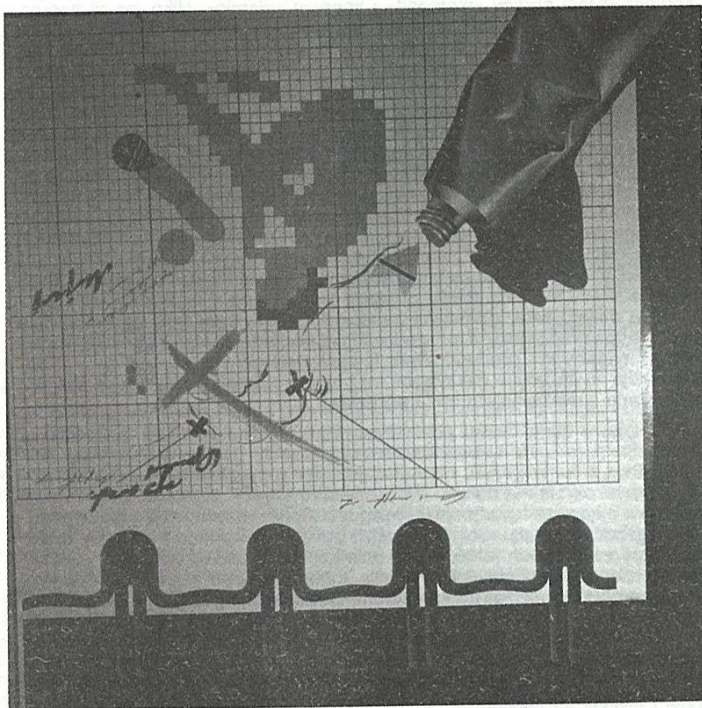
27 A. Schmidt, «Povijest i struktura», Komunist, Beograd 1976, str. 108-109.

28 Ideal objektivne historiografije je sličan idealu kartografije, i jedna i druga teže točno i pregledno predstaviti teritoriju koju prikazuju, što se za diskurzivnu praksu ne može reći.

29 Za razmatranje relacije književno djelo – društveni kontekst W. Grajewski nudi nam slijedeće koncepcije:

- a/ redukcija književnosti na funkciju prikazivanja
- b/ redukcija književnosti na ideološku funkciju
- c/ koncepcija linearne kauzalnosti
- d/ Goldmannova koncepcija homologije književne i društvene strukture
- e/ književna praksa u društvenoj strukturi kao problem strukturalne kauzalnosti.

30 Usporedi C. Milanja, «Ka semiotici književnosti», Revija br. 2, Osijek 1979. str. 5.

opet

stojan bogdanović

•••

OPET SAM ODLUČIO DA PIŠEM
POIGRAVAM SE MAŠINOM
PIPKAM JE
SLOVA NADOŠLA
ISPRAVIM PARČE
I DOBRO UVEŽBANIM POKRETIMA STAVIM GA UNUTRA

ISPOD PRSTA OSEĆAM NIJE SASVIM RAVNO
I ODNEKUD ČUJEM
TAKO TAKO

•••

POKUNJEN POMALO ZLE VOLJE UVEŽBAVA JEFTINE
LJUBAVNE IGRE ISKUSTVOM VELIKOG MAJSTORA NADOMEŠTA
PRI TOM DO IZRAŽAJA DOLAZI STRAST ZA PEŠAČENJEM
DOK GA DEVOJČICE TRAŽE U ŠOLJICI KAFE ZAMIŠLJA SEBE
KAO BOGA IZMEĐU SUVE PLANINE I BABIČKE GORE
POJAŠNJAVA MU SE KAKO JE ARSENJE BOGDANOVIĆ 1240.
GODINE STIGAO U MESIĆ VEĆ U SUTONU STRAST GA OBUZIMA
SASVIM PREDAJE SE SVRŠAVA POTPUNO RAZLOŽNO POTOM
SMIREN ZAMIŠLJA BLITVU SA RIBOM IZ PANONSKOG MORA
I TIHO EDIPU ŠAPUĆE NA UVCE IDI IDI
JEBI SI MATER

smreka II

zdravko popović

Vek ti je
Duži
Kad si bičiče

Slomio sam
Pucanj biča
Zbog tebe

Slomio sam
Malen strah
Malenim strahom

odgovor

petar lazić

A tamo neko
zeleno oko
kao što bi svetlost ždralo
proviruje
pred zoru
mokri vino
kosti
meso
i pita:

– U Moran si prijatelju?

Tajac